

студентів (бакалаврського, магістерського, докторського та постдокторського рівнів), дослідників та академічного персоналу між освітніми інституціями ЄС та третіх країн. Еразмус Мундус: Вікно зовнішньої співпраці, як і програма Еразмус Мундус, надає гранти студентам і науковцям третіх країн для навчання в університетах ЄС. Програма також зорієнтована на міжуніверситетську співпрацю і заохочує поїздки європейських студентів і науковців до третіх країн [7].

З 2014 р. програму Еразмус Мундус трансформовано в Еразмус+: Навчальна мобільність. Відповідно, Еразмус Мундус Action 1 Магістерські програми перейшов до Еразмус+: Ступенева мобільність - Магістерські програми. Еразмус Мундус Action 2 перейшов з певними змінами до Еразмус+: Кредитна мобільність [8].

Основними цілями програми Еразмус Мундус є: забезпечення мобільності студентів та викладачів в усьому світі; розширення міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами; розширення у середньостроковій перспективі освітніх, політичних, економічних та культурних зв'язків між ЄС та третіми країнами.

Програма Темпус – освітня програма Європейського Союзу, яка підтримує модернізацію системи вищої освіти та створює простір для співпраці в країнах-партнерах ЄС через університетські проекти. Також програма спрямована на добровільне наближення систем вищої освіти в країнах-партнерах до здобутків розвитку вищої освіти в державах-членах ЄС, і додатково пропагує підхід міжлюдської співпраці (people to people approach) [6].

Програма Темпус заснована у 1990 році для максимально збалансованого співробітництва та вдосконалення систем вищої освіти в державах-членах ЄС і країнах-партнерів, та охоплює сьогодні загалом 27 країн: на Західних Балканах, у Східній Європі, Центральній Азії, Північній Африці та на Близькому Сході. Конкурси Програми завершено 2014 року. Останній проект завершить реалізацію в 2017 р. [6].

Стратегічними цілями програми Темпус (Tempus – Trans-European Mobility Programme for University Studies) є сприяння установленню і зміцненню співпраці у сфері вищої освіти між країнами-членами ЄС та країнами-партнерами.

В основу програми покладено усвідомлення важливої ролі вищих навчальних закладів в процесі соціального, економічного та культурного розвитку. Саме вони є джерелами спеціальних знань, людських ресурсів і центрами підготовки нової генерації лідерів. Останні проекти, що було профінансовано будуть завершені в 2016 році. Дана програма фінансує міжуніверситетську співпрацю у сфері розробки та вдосконалення навчальних програм, управління університетами, взаємодії науковців та громадянського суспільства, партнерство освіти і бізнесу, а також структурні реформи у сфері вищої освіти [6].

Програма Темпус є найбільш тривалою, її перший етап розпочався в 1990 році: Tempus I – 1990-1994; Tempus II – 1994-1998; Tempus II (2) – 1998-2000; Tempus III – 2000-2006. З 2007 року розпочато новий етап програми – Tempus IV (2007-2013) [6].

До 2009 року програма Темпус координувалася Директоратами Європейської Комісії з питань освіти та культури, розширення і зовнішньої допомоги. Починаючи з другого конкурсу четвертого етапу програми Темпус, цю функцію здійснює Виконавче агентство з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури, яке має мандат від Європейської Комісії на управління та координацію проектів програми [6].

Отже, розробка у Європейському Союзі нової освітньої стратегії зорієнтована на формування загальноєвропейського освітнього простору, на загальні напрями розвитку освіти, зокрема вищої. В ЄС, у рамках транс'європейського проекту, діють міжнародні освітні програми, наймасштабніші з них: ЕРАЗМУС та ТЕМПУС, спрямовані на сприяння мобільності студентів, викладачів, науковців та адміністративного персоналу європейських, зокрема українських університетів і мають на меті формування гармонійних взаємовідносин, співпраці у різних галузях народного господарства, активізацію міжнародного співробітництва та міжкультурного діалогу.

Література:

1. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. - Москва, 1999, УРАО. – 208 с.
2. Матвієнко О.В. Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу: [монографія]. – Київ., 2005, Ленвіт. – 381 с.
3. Elargissement de l'Union européenne., Access mode: <http://www.dree.org/elargissement>
4. Groupement d'études et de recherches «Notre Europe»., Access mode: <http://www.notre-europe.asso.fr>
5. Lepesant G. Elargissement de l'UE. L'Etat de la France. – Paris., 2005-2006., pp. 334-335.
6. Tempus IV (2007-2013): O programme., Access mode: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/programme/about_tempus_ru.php
7. ERASMUS+., Access mode: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.php
8. KA1: навчальна (академічна) мобільність., Access mode: <http://www.erasmusplus.org.ua/erasmus/ka1-navchalna-mobilnist.html>

ПОТЕНЦИАЛ КЛАСТЕРНЫХ МЕХАНИЗМОВ КАК РЕСУРС РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ ВЛАСТИ

Любченко Н.В., канд. пед. наук, доцент
ГВУЗ «Университет менеджмента образования», Украина

Участник конференции

В статье описываются взгляды современных ученых на определение понятий «кластер», «кластерный механизм», обосновывается актуальность применения потенциала кластерных механизмов в управлении образованием в условиях децентрализации власти.

Раскрывается авторский взгляд относительно кластерной интеграции субъектов образования, науки и производственной сферы и ее значения в управлении образованием, роли образовательных кластеров в повышении конкурентоспособности территорий.

Ключевые слова: потенциал, кластер, кластерный механизм, децентрализация власти, децентрализация управления образованием, образовательный округ, образовательный кластер, научно-образовательный кластер.

The article covers the aspects of increasing interest of foreign and domestic researchers to the problem of cluster philosophy as a reserve and a factor of economic modernization, activation of innovative activity, increasing competitiveness of territories in conditions of transition to a model of society with socially oriented economy market and developed democracy. The views of modern researchers on the essential characteristics of the concepts of «cluster», «cluster mechanism», «educational cluster», «academic and educational cluster» are analyzed in the article. For example, the University of Educational Management reveals the author's view of academic and educational cluster as a form of cluster integration of subjects of education, science and production sphere, the cluster forming core of which is University. The relevance of use of cluster potential mechanisms in the administration of education in terms of authority's decentralization, strengthening of civil society, defined by the National Strategy for Civil Society Development in Ukraine in 2016–2020, is substantiated in the article. Development of academic and methodological, legal basis of mechanisms of educational public administration based on the cluster approach in terms of social transformations, development of proposals as for legal framework for cluster formation mechanisms of interaction of subjects of management, education, science and production sphere in terms of educational management decentralization is determined as expected systemic results of their application.

Keywords: potential, cluster, cluster mechanism, authority's decentralization, decentralization of administration of education, educational area, educational cluster, academic and educational cluster.

В современных условиях общественных трансформаций в контексте глобализационных и интеграционных процессов, перехода к модели общества с социально ориентированной рыночной экономикой и развитой демократией научно-технологическое и кадровое обеспечение модернизации всех сфер общественной жизни Украины требует разработки и трансфера передовых технологий. Определенный Национальной стратегией содействия развитию гражданского общества в Украине на 2016–2020 годы курс на развитие гражданского общества, его системную государственную поддержку позволяет привлечь дополнительные человеческие, организационные, финансовые и технические ресурсы для предоставления социальных и других общественно значимых услуг, содействия процессу децентрализации государственного управления и повышению его качества, а также сократить государственные расходы и предотвратить коррупционные риски [5].

Сегодня в условиях децентрализации власти в Украине важными задачами являются определение направлений, механизмов и сроков формирования эффективного местного самоуправления и территориальной организации власти для создания и поддержания полноценной жизненной среды для граждан, предоставление высококачественных и доступных публичных услуг, становление институтов прямого народовластия, удовлетворения интересов граждан в всех сферах жизнедеятельности на соответствующей территории, согласование интересов государства и объединенных территориальных общин (ОТГ) [1; 2; 3; 4]. Исследуя методологические аспекты кластеризации промышленного комплекса региона, М. Бутко отмечает, что на сегодняшний день применение кластерного подхода в Украине является необходимым условием для выхода из экономического кризиса, возрождения отечественного производства, повышения эффективности инновационно-инвестиционного развития регионов, достижения высокого уровня экономического роста и конкурентоспособности [11]. Особое значение общественное влияние приобретает в связи с децентрализацией управления образованием, которое рассматривается как обязательное условие улучшения ее качества. Отдельные события в этой области по оптимизации сети учреждений общего среднего и профессионально-технического образования, их обеспечение ресурсами, кадрами и т.д. показали неготовность местных общин, региональных властных структур предложить конструктивные и перспективные решения. Важно, сохраняя вертикаль в исполнении образовательных полномочий и задач действующих и создаваемых органов управления образованием (Министерство – органы управления образованием областных государственных администраций – органы управления районных, городских (районных в городах), объединенных территориальных общин – учебное заведение) [6], развивая идею образовательных округов, опорных школ или «hub-schools» [3, 24] ради создания эффективной системы обеспечения образовательными услугами населения общин, использовать новые возможности трансформации научных разработок и мирового опыта внедрения кластерных механизмов.

Как отмечалось в предыдущих публикациях автора [17; 18], в настоящее время недостаточно исследованы методологические основы создания и функционирования образовательного кластера, механизмы влияния кластерного взаимодействия субъектов образования, науки и производственной сферы по предоставлению и потреблению образовательных услуг на систему государственного управления образованием, на инновационное развитие территорий. Отсутствие законодательной, научно-методической баз развития кластерной политики в стране сдерживает формирование образовательных кластерных структур, деятельность которых может быть направлена на повышение конкурентоспособности социально-экономических систем благодаря реализации высокотехнологичных образовательных услуг. Соответственно это обуславливает поиск путей достижения успеха в решении задач комплексного реформирования образования и управления этой сферой в условиях децентрализации как нового вектора ее развития.

Сегодня наблюдается тенденция повышения интереса к проблематике кластерной философии, что обусловлено полученными результатами многолетней мировой практики кластеризации как резерва и фактора модернизации экономики, активизации инновационной деятельности, повышения конкурентоспособности территорий. Исследованию проблематики экономического развития стран на основе кластерной модели, созданию ее научной семантики посвящены работы многих ученых. Например, исследовательница Е. Соколова, которая проанализировала материалы более 70 источников, находящихся в открытом доступе сети Интернет (включая 50 англоязычных), осуществила попытку обобщить информацию об истории возникновения понятия «кластер» и его проникновения в терминологическое понятийное поле педагогической науки, сравнения содержания его наполнения в различных языках [23]. Слово «кластер» происходит от английского слова «clustret», что означает в переводе пучок, гроздь, куст, общий двор и окружающие его дворовые постройки, или как группа, скопление, концентрация (например, людей, предметов), или как пчелиный рой, буквально – «расти вместе» [28]. Кластер – это также и математический термин, обозначающий физически близкое расположение логично связанных объектов в пределах одной области. Подобное значение вкладывается и в экономическое содержание этого слова. По мнению ученых, впервые этот термин ввел в научный оборот Майкл Юджин Портер в книге «Конкурентные преимущества Наций» (1990 г.), которая была издана на русском языке под названием «Международная конкуренция: конкурентные преимущества стран». В его классическом определении «кластер – это сконцентрированные по географическому признаку группы взаимосвязанных компаний, специализированных поставщиков, поставщиков услуг, фирм в соответствующих отраслях, а также связанных с их деятельностью организаций в определенных областях, конкурирующих, но вместе с тем и ведущих совместную работу» [19]. Необходимо отметить, что М. Портер рассматривает его как понятие для фирм и компаний, находящихся на локальной территории и объединенных едиными задачами при выходе на рынок.

В различных странах термин «кластер» может иметь разные значения: от небольшой сети нескольких мелких предприятий

до «мега-кластеров», охватывающих значительную часть экономики данной страны. Поэтому исследования кластеров на нынешнем этапе требуют более точной концептуализации того, что является кластером. В. Федорова, проанализировав подходы украинских исследователей [9, 12, 13, 22, 26] к определению понятия «кластер», вводит авторское определение понятия «кластер», которое важно для нашего исследования: кластер – это система сотрудничества плотно связанных и территориально близких предпринимательских сетей и организационных структур (производителей, поставщиков, потребителей, правительства, общественных, научных и образовательных учреждений, объектов инфраструктуры, технопарков) с целью организации, рационального использования и наращивания производства продукции мирового уровня (инновационной направленности) [25].

Как отмечает В. Ковальчук, по определению различных авторов, кластер преимущественно определяется как институт: через взаимодействие человеческого капитала, поиск общих интересов, различные формы сотрудничества. По его мнению, кластер обеспечивает в совместной деятельности достижение высокой конкурентоспособности, а также синергетического эффекта, сохраняя при этом внутреннюю конкуренцию. В. Ковальчук совершил поиск определений понятия «механизм» и применил его к кластерам. Относительно понятия «кластерный механизм» предложено его определение как системы целей, функций, методов, принципов и инструментов воздействия на географически сконцентрированную группу взаимосвязанных экономических агентов (кластер), что обеспечивает эффективное функционирование группы и достижения ее высокой конкурентоспособности, а также синергетического эффекта, сохраняя при этом внутреннюю конкуренцию [14].

Новой понятийной сферой является перенос термина «кластер» в образование. Концептами, относящихся к этой модели, являются: взаимодействие, взаимозависимость, тесное переплетение всех элементов, создание на выходе нового конкурентоспособного образовательного продукта. Связующим компонентом является конкуренция, то есть в исходной модели – это создание конкурентоспособного продукта, а в случае метафорической модели – создание условий для обучения личности, способной успешно осуществлять профессиональную деятельность в современных условиях [10; 23]. Понятие «кластер» очень часто употребляется вместе с прилагательным «инновационный», что подтверждает тезис о том, что кластеры и кластерный подход характерны, прежде всего, для инновационного образования, а образовательные кластеры являются одной из форм организации инновационного обучения. Кластерная форма организации обеспечивает создание совокупного инновационного продукта и подготовку высококвалифицированных специалистов, обладающих необходимыми профессиональными компетенциями [16]. В работе М. Портера приведен анализ образовательного кластера Массачусетса, лидерами которого является Массачусетский и Гарвардский университеты, подробно описано его роль в образовательной сфере в стране по сравнению с другими штатами (прежде всего, с Калифорнией) и другими странами, приведены концептуальную схему образовательного кластера [29]. На рисунке показано ключевые игроки в инновационном образовательном кластере, взаимодействие между исследовательскими (Research Partner (s)), образовательными (Education Partner (s)) и коммерческими (Commercial Partner (s)) партнерами. При этом образовательный кластер характеризуется такими инновационными признаками, как выход в публичные инфраструктуры, обратная связь с существующими реалиями и наличие пилотных возможностей в образовании [27].

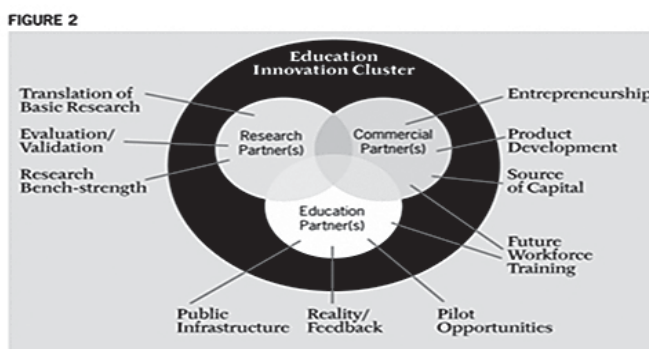

Рис. Взаимодействие между исследовательскими, образовательными и коммерческими партнерами в пределах инновационного образовательного кластера

Для нашего исследования важны такие определения образовательного кластера, найденные в зарубежных источниках.

- Образовательный кластер – система обучения, взаимообучения и инструментов самообучения в инновационной цепочке «образование – технологии – производство», основанной преимущественно на горизонтальных связях внутри цепочки (построение целостной системы многоуровневой подготовки специалистов для предприятий на основе интеграции образовательного учреждения и предприятий-работодателей, обеспечивающих повышение качества, сокращение сроков подготовки, закрепления выпускников на предприятиях, создание гибкой системы повышения квалификации специалистов для предприятий с учетом текущих и прогнозных требований производства) [20].

- Во образовательным кластером понимают «объединение работодателя и образовательных учреждений с помощью комплекса сквозных программ» [8].

Е. Куценко отмечает, что главное отличие образовательного кластера заключается не столько в составе его участников (в состав образовательного кластера могут входить коммерческие организации, органы государственной власти, организации по сотрудничеству), и не в ведущей роли вузов (они могут быть ядром и обычного кластера), а в том специфическом продукте, который является результатом его деятельности. Если в автомобильном кластере главным продуктом является автомобиль, в химическом – продукция химического производства, то в образовательном кластере главный продукт – это образовательные услуги. При этом очень важно, что образовательный кластер все же нацелен не столько на создание образовательных услуг, сколько на обучение личности, способной к конкуренции в постоянно меняющихся условиях рынка [15].

Мы поддерживаем выводы рассмотренных исследований о том, что применение потенциала кластерных механизмов в процессе кластерной интеграции субъектов образования, науки и производственной сферы в управлении образованием в условиях децентрализации власти, развития гражданского общества будет способствовать национальному и региональному инновационному развитию, повышению конкурентоспособности экономики и качества жизни граждан. Ожидаемыми системными результатами использования кластерных механизмов в управлении образованием, на наш взгляд, могут быть

24. Тарасенко Н. Децентралізація освіти в Україні: плани, проблеми, перспективи [електронний ресурс], Н. Тарасенко., Режим доступу: <http://адмреф.сіаз.укр/160-detsentralizatsiya-osviti-v-ukrajini-plani-problemi-perspektivi-2.html>
25. Федорова В.Г. Теоретико-методичні підходи до визначення поняття «кластер» [електронний ресурс], В.Г. Федорова., Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=704>
26. Чужиков В. Кластери як об'єкт державного регулювання., В. Чужиков., Вісник української академії державного управління. - 2001., № 4., С. 160–167.
27. Education Innovation clusters [електронний ресурс], Режим доступу: <http://www.educause.edu/ero/article/innovation-clusters-datapalooza-accelerating-innovation-educational-technology>
28. Merriam-Webster. [електронний ресурс], Режим доступу: Online <http://www.merriam-webster.com/dictionary/cluster>
29. Porter M. The Massachusetts Higher Education and Knowledge Cluster: The Microeconomics of Competitiveness., M. Porter, N. Ketelhohn, A. Artiganave, J. Kelly, M. Krasniqi, M. T. P. Gi, L. Zhang. — USA., Massachusetts Press, 2010. - P. 30.

ТВОРЧА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Отич О., д-р пед. наук, проф.
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

Учасник конференції

У статті обґрунтовано залежність успішності педагогічної діяльності викладача вищої школи та його здатності управляти якістю університетської освіти від рівня розвитку його педагогічної майстерності та творчої індивідуальності. Доведено значення творчої індивідуальності як критерію педагогічної майстерності, схарактеризовано рівні розвитку творчої індивідуальності викладача вищої школи.

Ключові слова: педагогічна майстерність, творча індивідуальність, викладач вищої школи, студент, якість вищої освіти.

Dependence of success in pedagogical activity of higher school teacher and his ability to manage the quality of university education from the level of development of his pedagogical mastery and creative individuality is substantiated in the article. The value of creative individuality is well-proven as the criterion of pedagogical mastery of higher school teacher, described levels of development of creative individuality.

Keywords: pedagogical mastery, creative individuality, higher school teacher, student, quality of higher education.

Переосмислення ціннісних підходів до формування особистості викладача вищої школи в умовах суспільства, побудованого на знаннях, передбачає посилення уваги до розвитку його творчих якостей.

Соціальному замовленню цього суспільства відповідає такий педагог, який не лише має високий рівень професійної компетентності та майстерності педагогічної діяльності, але й прагне та вміє перетворити її на творчий процес, партнерську взаємодію суб'єктів освіти, в якій максимально повно розкривається й самореалізується як особистість студента, так і особистість самого викладача, і в якій виявляється, формується та розвивається їхня творча індивідуальність.

Останню вважаємо однією з найважливіших якостей фахівця будь-якої спеціальності, оскільки її наявність свідчить про зрілість його особистості і про такий рівень майстерності його професійної діяльності, який можна порівняти з мистецтвом. Саме тому у розвитку творчої індивідуальності особистості професіонала вбачаємо перспективний напрям підвищення ефективності сучасного виробництва і головне завдання неперервної професійної освіти: “Світ буде щасливим лише тоді, коли кожен матиме душу художника, інакше кажучи, буде щасливим у своєму покликанні” (Огюст Роден).

Висока місія формування нового покоління високоосвічених та інтелігентних професіоналів, здатних майстерно й творчо виконувати доручену їм справу, покладається, перш за все, на викладачів вищої школи. Але виховати таких фахівців вони зможуть лише за умови, якщо самі будуть інтелігентними, неповторними особистостями з яскраво вираженою творчою індивідуальністю. Адже педагогічна діяльність передбачає індивідуальний вплив педагога на своїх вихованців й від того, наскільки яскравим і педагогічно виразним він буде, залежить ефективність його педагогічної дії.

З огляду на це, метою нашої статті є обґрунтування значення творчої індивідуальності як критерію педагогічної майстерності викладача вищої школи та виявлення її характеристика рівнів розвитку цієї професійно значущої інтегрованої якості його особистості.

Позиціонуючи викладача вищої школи як творчу індивідуальність, необхідно передусім з'ясувати професійні вимоги, що висуваються до нього сучасним суспільством як до фахівця освітньої галузі.

Педагог є спеціально підготовленим професіоналом у галузі освіти, який здійснює теоретичну і практичну підготовку майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах на засадах рефлексивного управління їхньою освітньою діяльністю.

Оскільки на викладачів вищої школи покладається важлива місія підготовки кваліфікованих, компетентних, конкурентоспроможних фахівців, які не лише відповідають вимогам технологічного розвитку галузей суспільного виробництва, а й мають високий рівень творчої ініціативи та духовної культури, то від них вимагається не тільки високий рівень професійної компетентності (психологічної, педагогічної (дидактичної, виховної, методичної, організаційної), науково-дослідної, соціально-економічної), а й сформованість методологічного мислення, висока загальна і професійна культура, яскрава творча індивідуальність. А це зумовлює нагальну необхідність реформування системи підготовки викладачів вищої школи на гуманістичних, культурологічних засадах.

Аналізуючи творчу індивідуальність викладача вищої школи, не можна не враховувати того, що його професія є складною й багатоаспектною. Вона охоплює, фактично, усі сфери суспільного виробництва. Тому, залежно від профілю, її з певним правом можна віднести до професій, в яких тип „Людина-Людина” інтегрується з одним з інших визначених Є. Клімовим типів [5]. Але, незважаючи на відмінність специфіки й змісту освітньої діяльності викладачів різних типів вищих навчальних закладів, вона має спільну культурологічну спрямованість і вимагає від них високого рівня сформованості й інтегративного поєднання *фахової професійної та педагогічної* творчої індивідуальності, що виступає критерієм рівня розвитку їхньої педагогічної майстерності.

Таким чином, ми розглядаємо педагогічну майстерність як максимально повний прояв педагогом свого індивідуального